

Lausunto ammatillisten perustutkintojen yhteisten tutkinnon osien luonnoksesta

PAM keskittyy lausunnossaan yhteiskunta- ja työelämäosaamisen kokonaisuuteen

Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen

PAM esittää, että osaamistavoitteeseen ”tietää aktiivisen kansalaisen vaikuttamismahdollisuuksia paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti” lisätään myös vaikutusmahdollisuudet työpaikalla.

Yhteiskunnallinen ja poliittinen vaikuttaminen ja niiden rakenteiden ymmärtäminen sijoitetaan edelleen vain valinnaiseen tutkinnon osaan. Tämä tarkoittaa, että ammatillisen perustutkinnon suorittaja ei välttämättä opiskele mitään yhteiskunnalliseen osallistumiseen tai vaikuttamiseen liittyvää osaamista koko opintojensa aikana. Tämä on ongelmallista, etenkin kun Suomessa yhteiskunnallisen osallistumisen ja esim. vaaleissa äänestämisen suhteen on vahvaa jakautumista koulutustaustan mukaan.

Yksilö ei pärjää ilman ymmärrystä häntä ympäröivistä valtarakenteista ja päätöksenteon logiikasta. Tällainen yhteiskunnallinen strateginen tieto, joka tekee minua koskevat päätökset ja miten voin vaikuttaa niihin, on täysvaltaisen kansalaisuuden peruspalikka, joka pitää huomioida ainakin johdatuksenomaisesti jo pakollisessa tutkinnon osassa.

Työelämässä toimiminen

Työelämässä toimiminen -osaa on onnistuttu kehittämään aikaisempaa paremmaksi ja konkreettisemmaksi. Kun otetaan huomioon tutkinnon osan varsin suppea osaamispistemäärä, voidaan tutkintoon sisällytetyjä työelämäasioita pitää melko onnistuneina. Etenkin ajatus nostaa työttömyysturvan ja eläkkeen kertymisen periaatteiden tuntemus mukaan tutkinnon perusteisiin on hyvä lisä, kuten myös palkanmuodostuksen periaatteiden ymmärrys. Myös työntekijöiden ja työnantajien yhteistoiminnan tuntemus on sekä työnantajien ja työntekijöiden oikeuksien ja velvollisuuksien tunteminen ovat hyviä lisäyksiä. Vaikka edellä mainittuja asioita sisältyikin jo ainakin implisiittisesti aiempiin perusteisiin, niiden tarkempi aukikirjaus tekee perusteista laadukkaammat ja käyttökelpoisemmat.

Toisaalta ongelmiakin edelleen on. työehdot ja työsopimus -otsikon alla ei mainita lainkaan olennaisinta työehtoja määrittävää asiaa, eli alan työehtosopimusta. PAM esittääkin, että alan työehtosopimuksen säädösten tunteminen lisätään perusteisiin. Lisäksi mukaan olisi syytä palauttaa nykyisin voimassa olevista tutkinnon perusteista osaamistavoite ” tietää alansa keskeiset ammatilliset verkostot”. Alan ammatillisten verkostojen, mm. ammattiliittojen, tunteminen on olennainen työelämätaito.

Lisäksi PAM esittää, että työturvallisuuskysymykset ja työsuojelu nostetaan tutkinnon perusteisiin nykyistä selvemmin. Nykyisin voimassa olevissa tutkinnon perusteissa osaamistavoitteena on ” käyttää työssään tarkoituksenmukaista suojavaatetusta ja noudattaa työturvallisuusohjeita”. Työturvallisuusohjeiden ja työsuojelun ymmärtäminen ja noudattaminen on niin olennainen työelämätaito, että työturvallisuusohjeet ja työsuojelu on syytä mainita tutkinnon perusteissa erikseen. Olennaista olisi lisäksi, että myös psykososiaalista kuormitusta käsitellään työsuojelukysymyksenä.

Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet

On hyvä, että perusteissa mainitaan nyt selkeästi työnhaun dokumenttien valmistelu ja työhaastatteluun valmistautuminen. Lisäksi elinikäisen oppimisen merkityksen tunteminen on hyvä lisä tutkinnon perusteisiin.

Nyt voimassa olevissa tutkinnon perusteissa osaamistavoitteina on myös jatkokoulutukseen hakeutumiseen liittyviä osaamistavoitteita, kuten jatko-opintomahdollisuuksista tiedon etsiminen sekä pääsyvaatimuksiin perehtyminen. Jotakin vastaavaa kaivattaisiin myös uusiin perusteisiin, sillä jatko-opintomahdollisuuksien tuntemus on myös tärkeä osa perustutkinnon suorittajan osaamistarpeita.

Muut huomiot

Yhteisten tutkinnon osien suurin haaste ei ole niinkään niiden sisältö vaan se, miten YTOja voidaan yhdistää ammatillisiin tutkinnon osiin ja omaan alaan.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) tuoreimpien arviointien mukaan yhteisten tutkintojen osien integrointi osaksi ammatillisia opintoja toteutuu edelleen varsin huonosti. Esimerkiksi liiketalouden perustutkinnon arvioinnissa vajaa puolet (46 %) koulutuksen järjestäjistä arvioi yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden integroimisen toteutuvan huonosti tai erittäin huonosti, vajaa kolmannes (32 %) kohtalaisesti. Myös Opetushallituksen alaiset työelämätoimikunnat ovat huomanneet vastaavia haasteita YTO-opintojen integroinnissa.

Yhdessä parempaa

Vaikka tässä tuoreessa päivityksessä YTOjen konkreettisuutta ja työelämävastaavuutta on parannettu, on jatkossakin haaste se, miten perusteiden sinänsä hyviä osaamistavoitteita nivotaan osaksi alaa ja sen ammatillisia osaamissisältöjä – saati sitten sitä, että YTOja olisi mahdollista suorittaa työpaikalla oppimisen yhteydessä.

Tähän on uusia perusteita toimeenpantaessa kiinnitettävä erityistä huomiota. Lisäksi olisi syytä harkita esimerkiksi laajempaa OPH:n tai OKM:n hanketta, jolla YTOjen sitomista osaksi ammatillisia oppisisältöjä kehitetään.

Helsingissä, 11. syyskuuta 2025

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

Annika Rönni-Sällinen
puheenjohtaja

Lisätietoja:

Eero Löytömäki
koulutus- ja elinkeinopoliittinen asiantuntija
eero.loytomaki@pam.fi
p. 050 4624697

Yhdessä parempaa